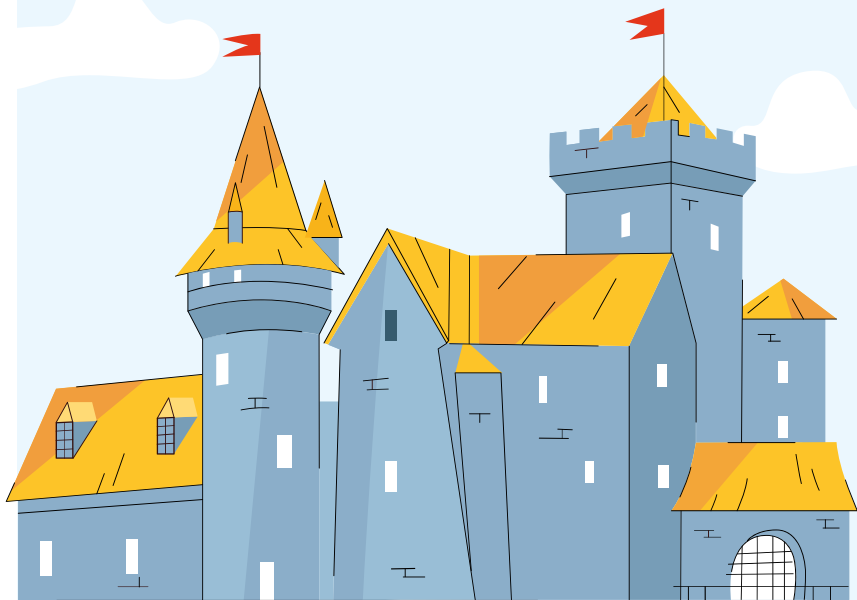

Tema 2:

La societat feudal: com es vivia fa 1000 anys?

INS Can Vilumara
2n d'ESO
Curs 2023-2024

Taula *de continguts*

Objectius i avaluació

03 La pagesia

01 La feblesa de la monarquia

04 La noblesa

02 Les bases de la societat feudal

05 L'Església i el clergat

Objectius i avaluació

Què haureu de fer durant aquesta unitat?

El treball del *personatge*

Objectius del treball

- 1) Comprendre i estar familiaritzat amb els **sabers** de la unitat.
- 2) Distingir els **tres estaments** de la societat feudal i les seves **característiques**.
- 3) **Relacionar els estaments** amb el seu entorn i tasques en l'època feudal.
- 4) Comprendre i saber explicar les **relacions de poder** entre els diferents estaments.
- 5) **Crear un personatge** verídic tenint en compte les característiques reals que tindria si visqués a l'època feudal.
- 6) Realitzar un **vídeo explicatiu** amb els altres membres del grup.
- 7) Adquirir coneixements bàsics per a **poder avaluar les tasques dels companys/es**.

El treball del *personatge*

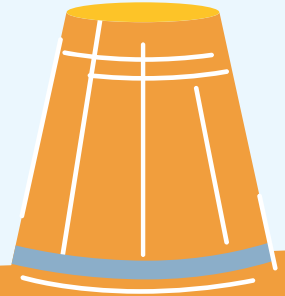
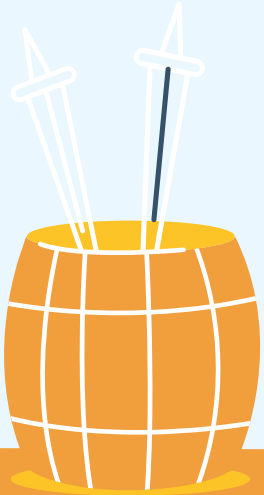
Avaluació del treball

- 1) **Lectura i comprensió de la teoria** del llibre de text i el material adjunt.
- 2) Omplir la fitxa de personatge i que la **informació sigui correcta i adient**.
- 3) Poder **respondre preguntes breus** sobre la vida del teu personatge.
- 4) Poder **emetre un judici raonat** sobre la societat estamental.
- 5) **Sintetitzar tots els continguts apresos** tant en la biografia del personatge com en el vídeo en grup.

En resum!

Heu de

- 1) Crear un personatge de l'època feudal que sigui versemblant
- 2) Fer un vídeo amb els altres companys/es del grup en què mostreu les relacions de poder dels vostres personatges

Quins són *els personatges*?

Grups de 4 persones*

Rei o reina

Noble

Clergue

Pagès o pagesa

**Si un grup ha de tenir més integrants, ha de repetir el nombre de pagesos
(o qualsevol altre membre de l'estament no privilegiat)*

01

La feblesa de la *monarquia*

La noblesa, era més poderosa?

(p. 43)

D'on *partim*?

BREU RESUM

- **L'Imperi romà d'occident desapareix** per les pressions internes (guerres, corrupció, mala política) i per les pressions externes (els bàrbars volen conquerir les terres, aparició i auge de l'islam).
- **L'Imperi romà d'orient** (*Imperi Bizantí*) **resisteix** les incursions musulmanes fins al 1453.
- La majoria de pobles bàrbars (visigots, francs, vikings, etc.) han acabant adoptant la **llengua llatina i la religió cristiana**.
- Del segle V al VIII: formació dels principals regnes europeus, tensió militar per les conquestes i canvis polítics, socials i econòmics que culminen amb **l'aparició del feudalisme**.

L'Edat mitjana: *les dates principals**

Inici de l'edat mitjana

—————

476

Alta edat mitjana

—————

s.V-IX

Plena edat mitjana

—————

s.X-XII

Baixa edat mitjana

—————

s.XIII-XV

*Cal recordar que **les dates són convencions** decidides pels historiadors, però que els canvis socials i històrics no són d'un dia per l'altre.

El *feudalisme*

Nova manera d'organitzar l'economia, la societat i la política

- El feudalisme es consolidà a l'Europa occidental al llarg dels **segles IX, X i XI**.
- Sistema basat en la **propietat de la terra** com a principal font de riquesa i en l'establiment de **vincles de dependència** (*relacions de vassallatge*).

D'on prové el concepte “*feudalisme*”?

Feudalisme → FEU

El **FEU** era constituït per un conjunt de terres que es concedien com a forma de pagament d'un càrrec públic per tal que les **governés** i en tragués profit per a **garantir la seva subsistència**.

A poc a poc els feus es van anar convertint en **hereditaris** i així es va anar consolidant el sistema feudal.

La *feblesa* de les monarquies

Les monarquies eren febles perquè...

- Els exèrcits reials eren reduïts: els reis es veien obligats a recórrer a la noblesa.
- Les fronteres dels regnes no eren estables, les capitals no eren fixes.
- Els reis no sempre tenien poder per cobrar impostos.

Algunes solucions eren...

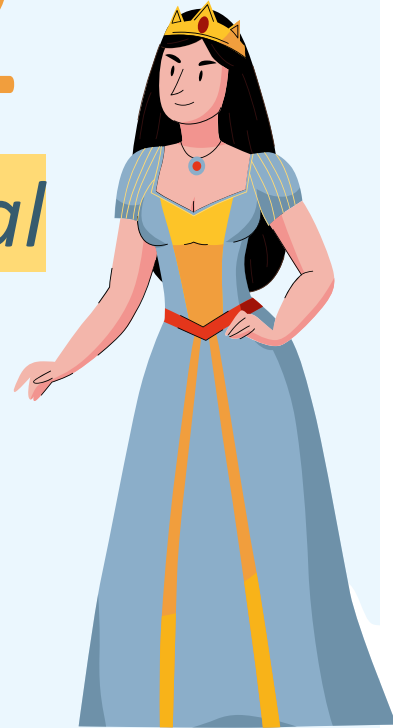
- Que la gent de la Cort reial (Cúria) fos propera al rei (amics i familiars de confiança).
- Creació de llaços personals.

02

Les bases de la *societat feudal*

Els llaços de fidelitat

(p. 44-45)

Les relacions de *vassallatge*

Senyor feudal

És qui **concedia** el feu

Podia ser un rei, un comte, un abat, un membre de l'alta noblesa, etc.

Vassall

És qui **rebia** el feu

Solia ser un noble o eclesiàstic de rang inferior

Homenatge i investidura

Pacte de fidelitat entre el senyor feudal i el vassall

El noble esdevé vassall del rei i jura ajudar-lo amb consells i amb les armes

Les relacions de *vassallatge*

Senyor feudal

Prestar ajut militar: el senyor ha de defensar militarment el seu vassall quan aquest sigui atacat.

Defensar el vassall en els judicis

*Si el senyor incompleix les seves obligacions, el vassall li retira la fidelitat.

Vassall

Ser **fidel** al senyor

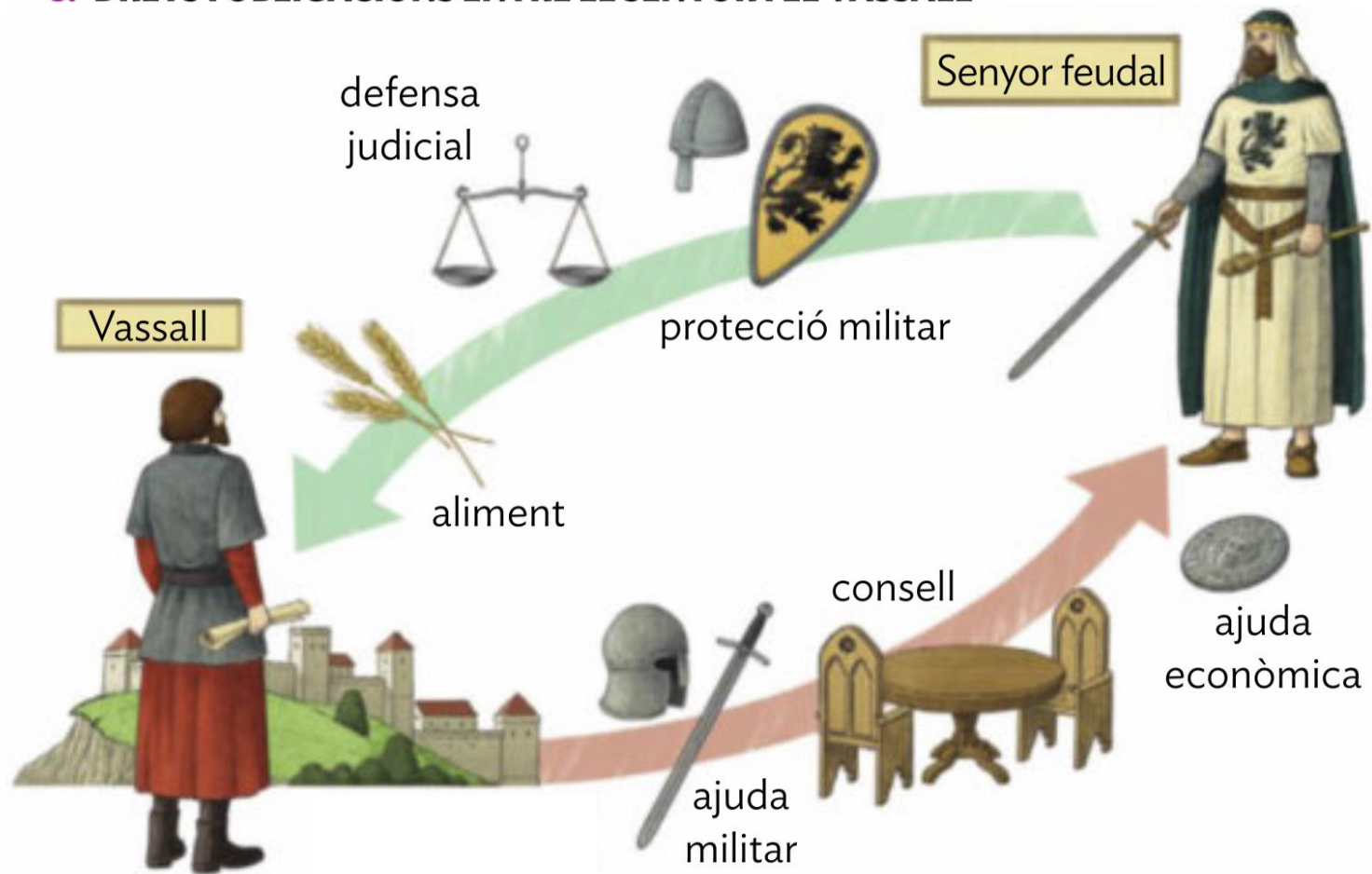
Prestar ajut militar: el vassall ha d'ajudar al senyor si aquest ho demana

Aconsellar al senyor

Ajudar al senyor a impartir justícia

* Si el vassall incompleix les seves obligacions, el senyor li retira el feu.

8. DRETS I OBLIGACIONS ENTRE EL SENYOR I EL VASSALL

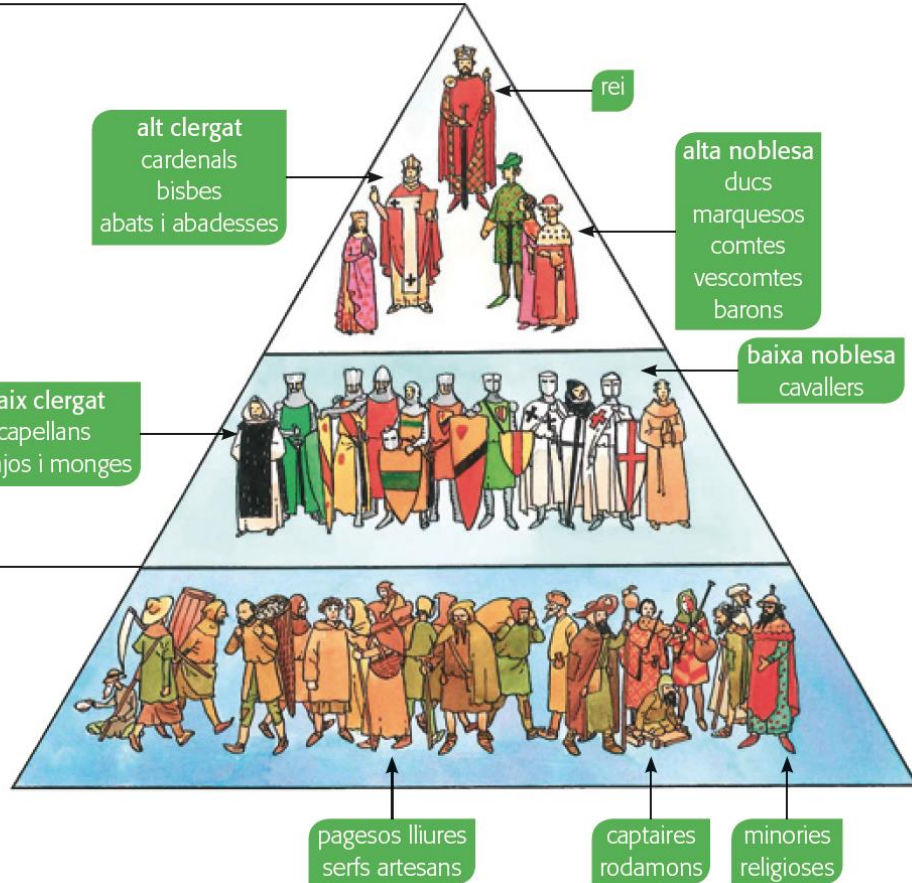

Una societat *estamental*

Economia agrària de subsistència

- L'agricultura i la ramaderia eren les **principals activitats econòmiques**, però els rendiments eren baixos.
- La **població depenia de l'agricultura** i dels recursos que en poguessin extreure. Si un any hi havia inundacions o sequera i les collites quedaven malmeses, hi havia **fam i pobresa**.

Els *estaments*

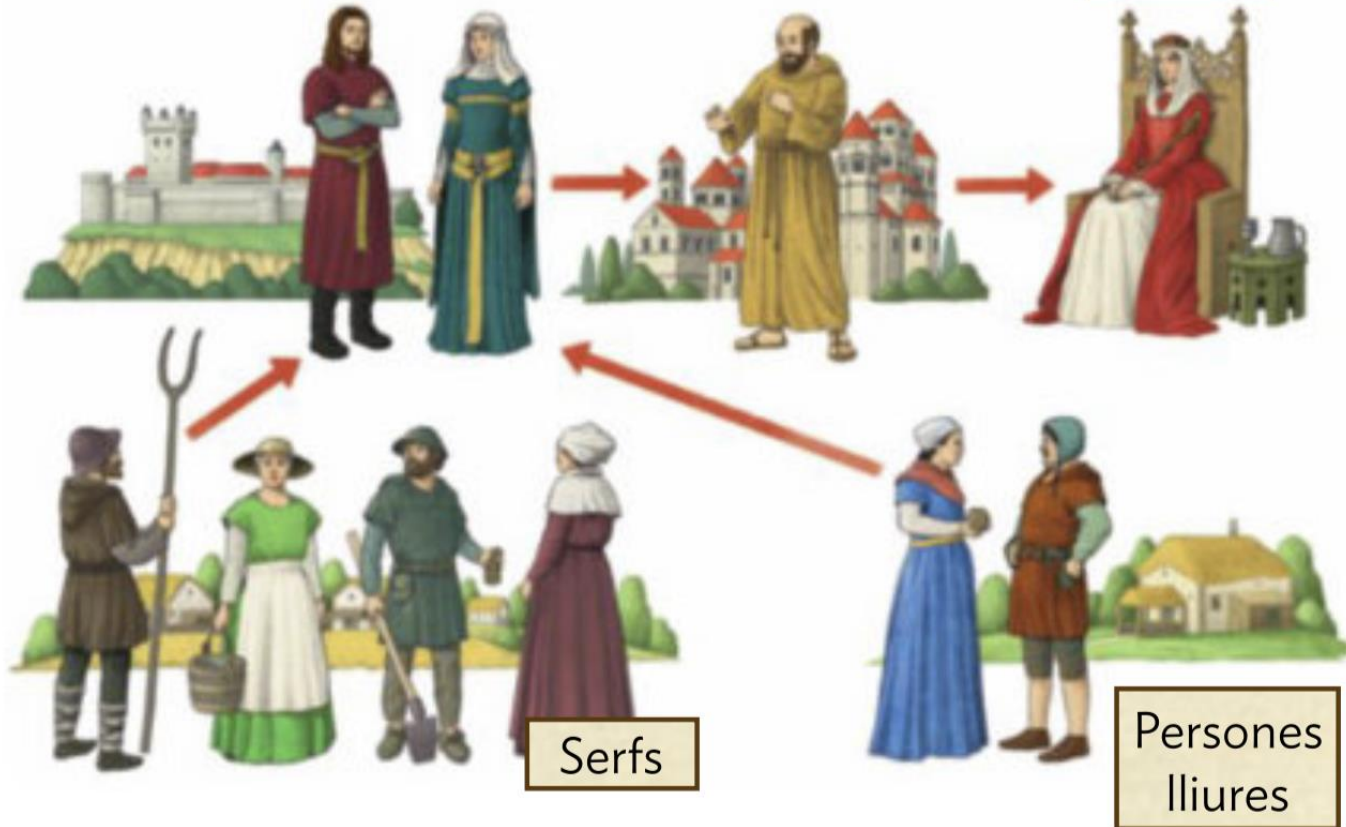

- **Són grups socials tancats**
- Hi ha tres estaments: noblesa, clergat i estament popular
- Els nobles i la gent popular ho era per naixement.
- *Al clergat hi podien accedir els fills dels nobles o de l'estament popular.*

Senyors del feu

Abat

Reina

9. XARXA DE LLAÇOS DE FIDELITAT

Una societat *estamental*

La noblesa

- Estava integrada pels cavallers i els membres de les seves famílies. (12)
- A causa del poder militar de què disposaven, tenien la funció de defensar la resta de la població.

El clergat

- Estava format pels monjos, les monges i els sacerdots.
- Tenien com a funció principal pregar per aconseguir la salvació de les ànimes de les persones i vetllar per elles.

La resta de la població

- Eren sobretot camperoles i camperols, però també hi havia persones artesanes i comerciants.
- Produïen i venien els productes que la societat necessitava.

Privilegiats vs. No privilegiats

En què es basava el privilegi?

- Els nobles i els clergues eren **privilegiats** perquè **NO pagaven impostos i vivien de les rendes de la terra** i dels drets que tenien sobre la pagesia.
- L'estament popular era qui produïa la riquesa però eren **no privilegiats** perquè havien de pagar impostos. **No tenien ni poder ni privilegi sobre les seves terres.**

Quins eren els impostos?

Si eres serf, pagaven per tot?

- Les terres del FEU s'organitzaven en RESERVA o MASOS (tinences):
 - La reserva senyorial: era la part que es quedava el senyor feudal per explotar: castell, terres de conreu, pastures i boscos.
 - Els masos (tinences): porcions de terra que el senyor concedia als camperols per mantenir-se a canvi d'unes rendes (diners, productes o serveis personals)
- Els nobles també gaudien dels DRETS DE JURISDICCIO:
 - **Impartien justícia**
 - **Cobraven impostos:** ús del molí, de la premsa o del forn (**terres comunals**); creuament d'un pont (**pontatge**) o camí del senyor (**peatge**).

Origen de “peatge”

PEATGE *m.*

|| **1.** ant. Preu o estipendi corresponent al viatge d'un peó enviat d'un lloc a un altre. De tot peatge que escriuà prena per pendre testimonis, doc. a. 1309 (BSAL, xxii, 353). Liurant la moneda al saig portador de la present per nom de la dita dona e faent satisfer lo dit saig en son peatge en messions justes, doc. a. 1343 (BSAL, xxiv, 58). Que ab home propri trameteu les letres..., que jo pagaré lo quost dels peatges, doc. a. 1559 (arx. mun. d'Igualada).

|| **2.** ant. Tribut que es pagava pel dret de transitar pels camins; cast. *peaje*. Fer o posar peatge e noua leuda al regne de Malorcha, doc. a. 1278 (BSAL, vii, 44). Pagant ells emperò los peatges e les lleudes, Muntaner Cròn., c. 289. Del arrendament fahedor del peatge del any que comensarà lo dia de Ninou, doc. a. 1412 (Arx. Gral. R. Val.). Sabé's defendre | del rey malvat | esta ciutat | ... | Per tal servey | ... | de tot peatge | e cabecatge, | morabatí, | la enfranquí | lo rey seu Pere, Spill 7257.

|| **3.** Adaptació del terreny als peus per a caminar-hi (Àger). «Hi ha un bon peatge»: hi ha un bon camí.

ETIM.: del llatí medieval *pedatīcu*, mat. sign., derivat de *pēde* ‘peu’.

Algunes fonts primàries...

Als **clergues**, Déu els ordena d'ensenyar i guardar l'autèntica fe i de batejar. Han de pregar sense parar per les misèries del poble i per les seves.

Els **nobles** són els guerrers, protectors de les esglésies; són els defensors del poble, tant dels grans com dels petits.

L'altre estament és el dels **serfs**. Ells proporcionen de tot a tothom; els altres estaments no podrien subsistir sense els serfs.

La casa de Déu, doncs, que és una, està dividida en tres: els uns preguen, els altres combaten i els altres treballen.

Adalberó, bisbe de Reims (998)

Algunes fonts primàries...

- Quines eren les funcions de cada un dels tres ordres?
- A quin estament o grup social pertany l'autor del text? Això fa modificar el seu discurs?
- Segons Adalberó, podrien haver viscut separadament, aquests grups socials? Per què?
- Segons el teu criteri, hi ha algun dels tres ordres sense el qual no funcionaria el sistema feudal? Raona la resposta.

03

La *pagesia*

La vida dels no privilegiats

(pp. 46-47)

La *pagesia*

Tipus de camperols

- **Serfs**: estaven sotmesos a l'autoritat del senyor. Aquesta condició de servitud era **vitalícia** i **hereditària**. No tenien gaires drets.

Jo, Beteri, m'he posat la **soga al coll** i m'he posat en mans d'Alaric i de la seva esposa, Armenguada, perquè des d'aquest dia **feu amb mi i amb els meus descendents el que vulgueu**. Podeu guardar-me, vendre'm, donar-me a altres o concedir-me la llibertat, i si jo volgués sostreure'm del vostre servei, vós o els vostres enviats podeu retenir-me de la mateixa manera que faríeu amb la resta dels vostres **serfs** que ho són d'origen.

Carta d'encomanament del segle IX

La *pagesia*

Tipus de camperols

- **Pagesos lliures:** vivien al llogaret, tenien poder de decisió sobre els seus actes i podien abandonar el feu.

També pagaven el **delme** a l'Església, que era la desena part de la collita.

La *pagesia*

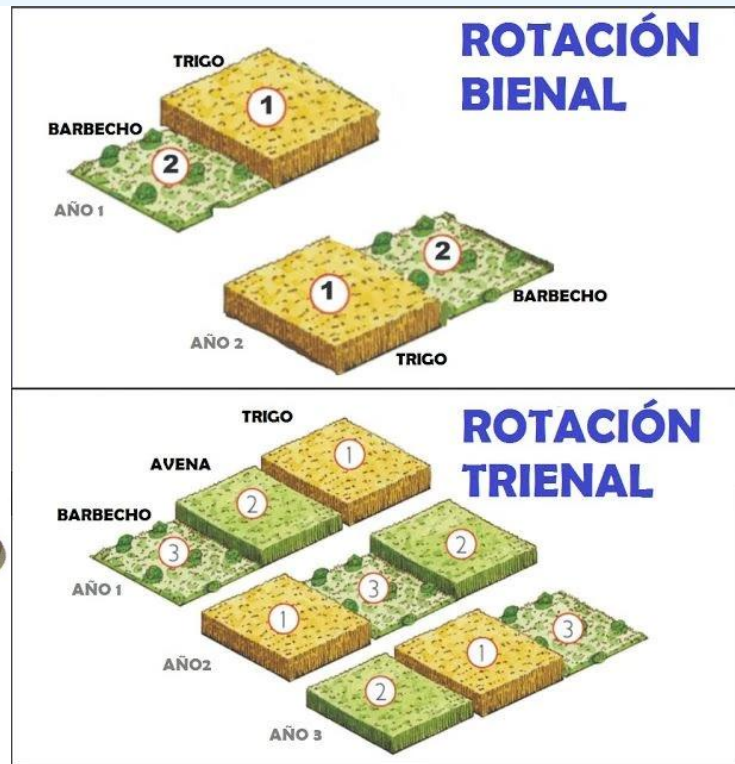
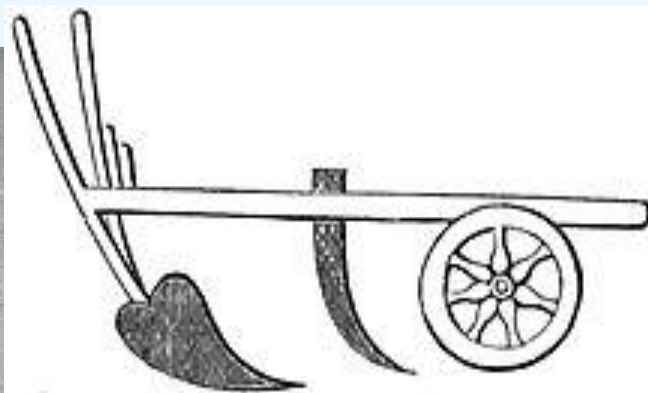
Una economia agrària → economia de subsistència

- La **pagesia treballava la terra** de sol a sol, sobretot en les èpoques de més calor (de la primavera a la tardor).
- Les **eines agrícoles** eren molt **rudimentàries**: arada, fanga, aixada, falç.
- La base de l'alimentació eren els conreus i els llegums: trilogia mediterrània → **cereals, vinya i olivera** (<https://www.youtube.com/watch?v=OSMs3Zhns9k> / <https://www.viasona.cat/grup/joan-manuel-serrat/cancons-tradicionals/el-ball-de-la-civada>).
- La **ramaderia** proporcionava llana de les ovelles i, en ocasions molt especials, carn.
- No hi havia gaire comerç, els pagesos cultivaven el que era just per **subsistir**.

La *pagesia*

Una economía agrària → economía de subsistència

La *pagesia*

La vida quotidiana de la pagesia

- Les **cases** dels pagesos eren **molt senzilles**. Els animals i la família compartien el mateix espai, separat per una paret de palla i fang.
- La seva **dieta era molt pobre**, només menjaven carn o aviram en les celebracions importants.
- Els **homes** treballaven la terra i les **dones** s'encarregaven de cuidar els fills, el remat, fer el menjar i filar i teixir per tenir roba a l'hivern.

Alguna font primària...

Per Sant Joan, els pagesos han de segar els prats del senyor i portar-ne els fruits al castell. Després, han de netejar els fossats del castell. A l'agost han de segar el blat i dur-lo al graner, però no hi poden entrar les seves garbes fins que el senyor no n'ha agafat la seva part. Al setembre han de donar-li un porc de cada vuit, i un dels millors. Per Sant Denís (9 d'octubre) han de pagar el cens. Al començament de l'hivern han de treballar la reserva senyorial per preparar la sembra. Per Sant Andreu (29 de novembre) han de donar un pastís al senyor i per Nadal, pollastres bons i fins. El Diumenge de Rams han de donar-li una part dels bens del seu ramat. A més, han de treballar a la ferreria, anar al bosc i tallar llenya per al senyor i fer, amb la seva carreta, tots els transports del senyor. El moliner del senyor, per moldre el gra dels pagesos, es queda amb una part del gra i també de la farina.

Adaptació d'un document del segle XII
Pàg. 160 ex. 4.21

Alguna font primària...

Per **Sant Joan**, els pagesos han de segar els prats del senyor i portar-ne els fruits al castell. Després, han de netejar els fossats del castell. A **l'agost** han de segar el blat i dur-lo al graner, però no hi poden entrar les seves garbes fins que el senyor no n'ha agafat la seva part. Al **setembre** han de donar-li un porc de cada vuit, i un dels millors. Per **Sant Denís** (9 d'octubre) han de pagar el cens. Al començament de **l'hivern** han de treballar la reserva senyorial per preparar la sembra. Per **Sant Andreu** (29 de novembre) han de donar un pastís al senyor i per **Nadal**, pollastres bons i fins. El **Diumenge de Rams** han de donar-li una part dels bens del seu ramat. A més, han de treballar a la ferreria, anar al bosc i tallar llenya per al senyor i fer, amb la seva carreta, tots els transports del senyor. El moliner del senyor, per moldre el gra dels pagesos, es queda amb una part del gra i també de la farina.

Adaptació d'un document del segle XII
Pàg. 160 ex. 4.21

Activitats

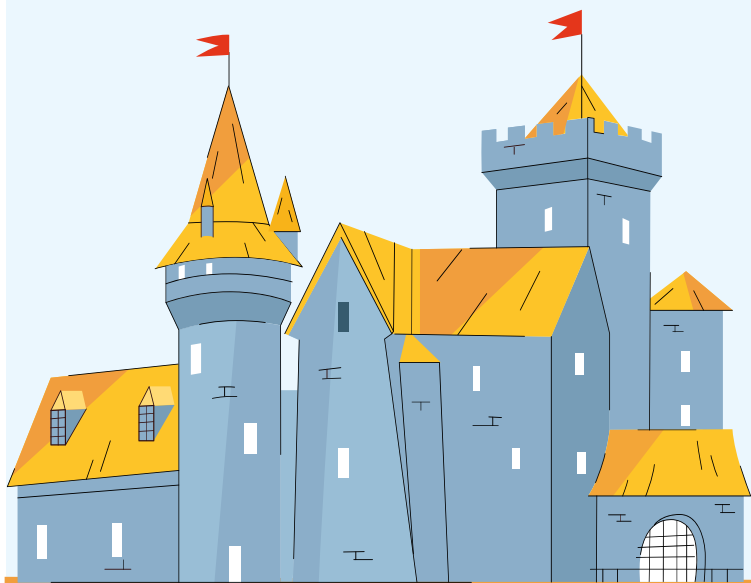
- Busca a internet:
 - **Què són els mals usos?**
 - **Quins eren els mals usos més famosos? Explica'ls breument.**

04

La *noblesa*

On viuen els privilegiats?

(pp. 48-49)

La noblesa i els *castells*

Nobles i cavallers

- Els nobles eren guerrers, les seves activitats principals eren la **guerra** i, en temps de pau, **els torneigs i les caceres**.
- Els exèrcits no eren permanents, els vassalls, amb les seves tropes, acudien a ajudar el rei.
- La noblesa lluitava a cavall i protegida amb diversos elements per al combat.

La noblesa i els *castells*

Els castells

- Davant les situacions de violència freqüent la noblesa va començar a **construir fortaleeses** als feus per tal de protegir la seva família i els seus béns, així com els criats i la pagesia que vivia a les seves terres.
- En cas de perill, tothom es podia **refugiar al castell**.
- Les **dones nobles** estaven completament sotmeses a la voluntat del pare o del marit.

Activitat en grups:

En grups, busqueu **1 castell medieval** de la Península Ibèrica i indiqueu:

- Nom del castell
- Localització
- Cronologia
- Persona o casa que el va fundar
- Situació actual

Compareu-lo amb el de les pàgines 50-51. Què tenen en comú (parts/situació/edificis/etc.)

Algun d'aquests castells us pot ser útil per als vostres personatges...

La noblesa i els *castells*

- Observa el castell de les pàgines 50 i 51 i contesta:
 1. Selecciona 3 aspectes que et cridin l'atenció. Per què te la criden?
 2. Observa l'interior del castell, quines estances hi havia i quines activitats s'hi feien?
 3. I a fora el castell, per què servia l'espai entre el castell i les muralles?
 4. Per què creus que un castell estava construït sobre un turó i tenia una muralla?
 5. Busca i defineix:
 - Merlet
 - Torre de l'homenatge
 - Talaia
 - Fossat
 - Pati d'armes

La noblesa i les *dones*

Les dones nobles

- La funció principal de les dames era contraure matrimoni i tenir descendents que assegurassin la continuïtat del llinatge.
- Els matrimonis eren concertats i els pares pagaven una dot al futur marit.
- Les dones nobles rebien una educació que les permetia situar-se en la vida social.
- Moltes dones solteres de la noblesa ingressaven en un monestir.

La noblesa i les *dones*

Les dones nobles

- Quines són les idees principals del text?
- Quins drets tenien les dones?
- Quins deures tenien les dones?
- Tenien els mateixos drets que els homes del seu estament?
- A què es dedicaven les dones?
- Què t'ha cridat més l'atenció del text?

05

L'Església i el clergat

La vida religiosa en un monestir

(pp. 152-153)

El *clergat*

El clergat regular

- Els **monestirs** eren els llocs on vivien monjos i monges que pertanyien a un **ordre religiós** i que tenien una **regla** (normes que s'havien d'obeir).
- La màxima autoritat dels monestirs era **l'abat o l'abadessa**, per sota hi havia els **monjos, monges, frares, capellans**.
- Els membres de la comunitat religiosa havien de fer **vot d'obediència, de pobresa i de castedat**.

El *clergat*

El clergat secular

- Estava integrat per **cardenals, bisbes i sacerdots**.
- Estaven directament per sota del **Papa**, que era el bisbe de Roma.
- El **bisbe** era la màxima autoritat d'una **diòcesi**, que és tot el terreny religiós, on s'hi agrupen diverses esglésies i monestirs.
- Els membres de la comunitat religiosa havien de fer **vot d'obediència, de pobresa i de castedat**.

El *clergat*

El clergat

- La **religió** era present en tots els actes de la vida quotidiana.
- La majoria de **festes** també estaven vinculades a la religió.
- Una part del clergat posseïa **grans extensions** de terres i, per tant, actuaven com a **senyors feudals**.
- L'Església cobrava rendes als serfs i seves. A més, la pagesia pagava el **delme**.
- El clergat tenia un **gran pes** en la societat medieval. La vida quotidiana estava marcada per la religió.

Les hores i les festes

- Les **hores** de treball les marcaven les esglésies: campanar.
- El **calendari** el marcava la religió: els anys es compten des del naixement de Crist.

El *poder* de l'església

El Papa de Roma

- Els **papes intervenien** en els assumptes dels estats cristians i en les disputes entre monarques.
- Els **papa Gregori VII** va iniciar una reforma per aconseguir la independència del papat respecte de l'emperador el segle XI.
- El Papa tenia dret **d'excomunicar** un rei, és a dir, treure-li el títol de "cristià". L'excomunió era un **càstig molt greu** perquè significava que els súbdits quedaven alliberats del jurament de fidelitat.